

Zielone Oko – Ada Okraśińska

ul. Armii Krajowej 25/7
58-100 Świdnica
@: biuro@zieloneoko.pl

Kancelaria Radców Prawnych
Otawski Dziura Jędrzejewski Troszyński Spółka
Partnerska
al. Niepodległości 221 lok 2
02-087 Warszawa
@: kancelaria@kancelariaodj.pl

**Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko
pn.: Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu
finansowany z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru
Gospodarczego 2014-2021**

Zamawiający:

**Ministerstwo Klimatu i Środowiska
ul. Wawelska 52/54
00-922 Warszawa**

Warszawa, 18.12.2020 r.

SKŁAD AUTORSKI:

mgr inż. Mirosława Rybczyńska-Szewczyk

Członkowie zespołu badawczego:

mgr inż. Krzysztof Okrański
radca prawny dr Piotr Otawski
radca prawny Andrzej Dziura
mgr inż. Magdalena Kinga Skuza
mgr inż. Jarosław Szewczyk
mgr Katarzyna Poletajew

1. Wstęp

Art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r. poz. 1235, ze zm., dalej: UOOŚ) (implementujący wymóg Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko) nakłada obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: SOOŚ) projektów, polityk, strategii, planów lub programów, jeżeli wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zgodnie z ww. ustawą, Minister Klimatu i Środowiska poddał procedurze SOOŚ program pn. „Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” finansowany z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021 (dalej: Program). Procedura ta obejmowała następujące elementy:

- 1) uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko:
  - stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 30.04.2020 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.411.7.2020.BW),
  - stanowisko Głównego Inspektora Sanitarnego (pismo z dnia 13.05.2020 r., znak: HŚ.NS.530.17.2020).
- 2) sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- 3) uzyskanie wymaganych prawem opinii:
  - opinia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 04.12.2020 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.12.2020.BW/KS),
  - opinia Głównego Inspektora Sanitarnego (pismo z dnia 02.12.2020 r., znak: HŚ.EX.530.14.2020.MZ).
- 4) zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu (podanie stosownych informacji o SOOŚ do publicznej wiadomości, zapewnienie możliwości zapoznania się z dokumentacją, zapewnienie możliwości składania uwag i wniosków).

Według art. 55 ust. 3 UOOŚ, do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- 1) ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- 2) opinie właściwych organów,
- 3) zgłoszone uwagi i wnioski,
- 4) wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone,
- 5) propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

2. Wykonane działania w zakresie zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa

---

2.1. Podanie do publicznej wiadomości informacji o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Minister Klimatu i Środowiska zapewnił udział społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w UOOŚ, tzn. podał do publicznej wiadomości informację o:

- przystąpieniu do sporządzenia projektu Programu,
- możliwości zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym została ona wyłożona do wglądu,
- możliwości składania uwag i wniosków w terminie od 06.11.2020 r. do 30.11.2020 r.,
- sposobie i miejscu składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie termin ich składania (z uwagi na sytuację epidemiologiczną związaną z COVID-19 w postaci elektronicznej na adres e-mail: mfeog@klimat.gov.pl oraz katarzyna.szafron-reiche@klimat.gov.pl).

Podanie informacji do publicznej wiadomości nastąpiło poprzez:

- udostępnienie informacji na stronie internetowej Ministerstwa Klimatu i Środowiska (<https://bip.mos.gov.pl/dostep-do-informacji-oraz-udzial-spoleczenstwa-w-podejmowaniu-decyzji/konsultacje-spoleczne-prognozy-oddziaływania-na-srodowisko-projektu-programu-srodowisko-energia-i-zmiany-klimatu-finansowanego-ze-srodkow-mf-eog-2014-2021>),
- ogłoszenie informacji, w sposób elektroniczny na stronie BIP Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

2.2. Terminy i sposoby wnoszenia uwag i wniosków

W terminie od 06.11.2020 r. do 30.11.2020 r. Minister Klimatu i Środowiska zapewnił możliwość składania uwag i wniosków wyłącznie za pomocą formularza zgłaszania uwag:

- 1) elektronicznie uwagi należało kierować na adres e-mail: mfeog@klimat.gov.pl oraz katarzyna.szafron-reiche@klimat.gov.pl

3. Uzasadnienia wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych

---

Ustalenia Programu znacząco przyczyniają się do podniesienia standardów ochrony środowiska i będą miały pozytywny wpływ na jego stan, a zaniechanie realizacji Programu odbyłoby się negatywnie na stanie środowiska. Niemniej niektóre obszary wsparcia będą mogły wpływać również negatywnie na poszczególne elementy środowiska, jednak przewidziano środki zapobiegające oraz ograniczające takie negatywne oddziaływanie, które zostały zaproponowane w Prognozie w formie rekomendacji.

Realizacja programu będzie miała pozytywny wpływ na stan środowiska w szczególności w odniesieniu do działań z zakresu oszczędzania energii, wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (w tym: geotermalnych), ochrony przyrody, adaptacji do zmian klimatu oraz usług ekosystemowych. Analizowany dokument przyczynia się do poprawy komfortu użytkowania zmodernizowanych budynków oraz do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców, a przez to może istotnie przyczynić się do wdrażania polityki ochrony środowiska, a tym samym do osiągnięcia celów środowiskowych wynikających z krajowych i międzynarodowych przepisów i strategii. W związku z powyższym, odstąpienie od realizacji projektowanego dokumentu będzie mogło być uznane za niekorzystne dla aspektów związanych z działaniami związanymi z oszczędzaniem energii, wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych, ochrony przyrody, adaptacji do zmian klimatu oraz usług ekosystemowych. Natomiast patrząc na to zagadnienie przez pryzmat zrównoważonego rozwoju należy uznać, że rezygnacja z przyjęcia Programu będzie utratą szansy na wzmocnienie i rozwój działań z zakresu wykorzystania energii odnawialnej, ochrony przyrody i adaptacji do zmian klimatu.

Z uwagi na fakt, że oceniany Program nie określa rodzajów i lokalizacji inwestycji (przedsięwzięć w rozumieniu UOOS), które powstaną w wyniku realizacji jego ustaleń, a jedynie strategiczne obszary działań, przeprowadzenie szczegółowej analizy alternatyw jest w zasadzie niemożliwe. Warianty te będą mogły być analizowane dopiero na etapie realizacji konkretnych projektów stanowiących fizyczny wymiar realizacji Programu.

Skutki środowiskowe podejmowanych działań inwestycyjnych nie będą generowały ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko. Stwierdzono natomiast możliwość wystąpienia pozytywnych oddziaływań, w szczególności na takie jego komponenty, jak: klimat i powietrze atmosferyczne, wody powierzchniowe i podziemne, przyroda oraz zasoby surowców. Możliwe jest również pozytywne oddziaływanie na krajobraz i dobra kultury. Ewentualne negatywne oddziaływanie może wystąpić jedynie na etapie realizacji przedsięwzięć (m.in. hałas, pylenie, zajęcie terenu). Tego typu oddziaływania można wyeliminować lub skutecznie zminimalizować. Mają one charakter krótkoterminowy (ograniczony do czasu prowadzenia głównych robót budowlanych) i odwracalny, a także możliwy do znacznego wyeliminowania lub ograniczenia (poprzez odpowiednie planowanie i organizację prac budowlanych). Jedynym potencjalnym negatywnym oddziaływaniem, które mogłoby wystąpić na etapie eksploatacji przedsięwzięcia finansowanego w ramach Programu, jest oddziaływanie elektrowni wodnych na ekosystem rzeczny. Jednakże przy zastosowaniu warunków i środków łagodzących opisanych w prognozie, zagrożenie to zostanie wyeliminowane.

Należy powtórzyć, że proponowane ustalenia ocenianego dokumentu nie doprowadzą do wystąpienia negatywnego oddziaływania na środowisko – Program nie tworzy bowiem polityki mogącej takie oddziaływanie wygenerować. W związku z tym proponowanie alternatywnych sposobów osiągnięcia celów strategicznych nie ma uzasadnienia zarówno z formalnego, jak i ekologicznego punktu widzenia. W omawianym przypadku najgorszym wariantem byłby wariant polegający na zaniechaniu działań przewidzianych w ocenianym Programie.

4. Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko

Analiza przeprowadzona w niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Ustalenia Programu nie kolidują z polityką ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, natomiast zdecydowanie sprzyjają jej wdrażaniu w pośredni lub bezpośredni sposób.
2. Treść Programu jest adekwatna do problemów ochrony środowiska, bowiem uwzględnia kluczowe aspekty środowiskowe; dokument czyni zadość krajowej i międzynarodowej polityce ochrony środowiska i sprzyja osiągnięciu celów w zakresie polityki klimatycznej i polityki zrównoważonego rozwoju. Pozytywny charakter oddziaływań ocenianego dokumentu będzie się kumulował z dalszym wdrażaniem dokumentów strategicznych i przepisów dedykowanych ochronie środowiska.
3. Ustalenia omawianego dokumentu nie generują negatywnego oddziaływania na środowisko. Przewiduje się wyłącznie pozytywne skutki ekologiczne, w szczególności w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery, zmniejszenia antropogenicznej presji na klimat, zmniejszenie energochłonności gospodarki oraz ochrona zasobów nieodnawialnych surowców energetycznych. Natomiast poszczególne projekty inwestycyjne (ale nie Program) potencjalnie mogą się wiązać z wystąpieniem niekorzystnych oddziaływań, które mogą się pojawić np. na etapie prac termomodernizacyjnych budynków (ryzyko zniszczenia siedlisk ptaków i nietoperzy), jednak strategiczne podejście stosowane przy wdrażaniu Programu obejmuje rozwiązania systemowe minimalizujące to ryzyko. Ryzyko środowiskowe może się wiązać także z realizacją projektów z zakresu geotermii (np. ingresja podziemnych wód zasolonych do poziomów z wodą słodką – działanie możliwe do uniknięcia przy zastosowaniu zasad wynikających z przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze) czy z zakresu modernizacji MEW (ryzyko negatywnego oddziaływania na ichtiofaunę – możliwe do wyeliminowania przy zastosowaniu elementarnych zasad wynikających z ustawy Prawo wodne) – jednak tego typu ocena może odnosić się wyłącznie do poszczególnych przedsięwzięć, a nie do Programu, który formułuje odpowiednie strategiczne ramy zarządzania tego typu ryzykiem.
4. Nie ma możliwości generowania przez Program skutków w postaci znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000, ponieważ nie zawiera on ustaleń, których wdrożenie niosłoby tego typu ryzyko. Dokument może pozytywnie (korzystnie) oddziaływać na obszary Natura 2000, ponieważ jego ustalenia są ukierunkowane m.in. na projekty związane z ochroną przyrody.
5. Wariantem niekorzystnym dla środowiska byłoby odstąpienie od realizacji Programu. Byłoby to utracenie szansy na wzmocnienie polityki prośrodowiskowej.

6. Istnieje możliwość zastosowania dodatkowych rozwiązań związanych z wdrażaniem ustaleń Programu, które mogą przyczynić się do wzmocnienia jego pozytywnych skutków. W związku z powyższym proponuje się następujące rozwiązania:

- 1) Zapisanie w Programie deklaracji wskazującej na to, że projekty realizowane w ramach Programu muszą być zgodne z przepisami o ochronie środowiska (przykładowo: „Projekty, które będą stanowiły wyraz realizacji niniejszego Programu, muszą być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami krajowymi i wspólnotowymi o ochronie środowiska”).
- 2) W odniesieniu do projektów z zakresu modernizacji MEW - wprowadzenie obowiązku (np. poprzez zamieszczenie w umowie o dofinansowanie lub w formie odrębnego dokumentu) oświadczenia beneficjenta dot. zgodności dofinansowanych działań z zapisami art. 187 ustawy Prawo wodne. Administracyjną formą potwierdzenia (uwiarygodnienia) tego faktu mogłaby być zgoda wodnoprawna (w szczególności: pozwolenie wodnoprawne lub ocena wodnoprawna) lub decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach.
- 3) Obowiązek zapewnienia przez elektrownie wodne wymogów w zakresie zapewnienia przepływu biologicznego i warunków migracji ichtiofauny.
- 4) Wprowadzenie obowiązku przeprowadzania audytów przyrodniczych w obiektach, które mają podlegać termomodernizacji polegającej na ingerencji w elewację bądź konstrukcję budynków, a także dostosowywanie terminów prowadzenia prac do wymagań biologicznych ptaków i nietoperzy
- 5) Wykazywanie zakładanego i osiągniętego efektu ekologicznego i energetycznego przez beneficjentów projektów inwestycyjnych.
- 6) Szersze opisywanie (wykazywanie) efektów ekologicznych.
- 7) Stosowanie dobrych praktyk z zakresu minimalizacji wpływu na środowisko na etapie prowadzenia prac remontowych, budowlanych i geologicznych.

Odstąpienie od zastosowania powyższych rekomendacji nie będzie oznaczało, że realizacja dokumentu koliduje z polityką ochrony środowiska lub generuje znaczące negatywne oddziaływania na środowisko – bowiem kluczowe aspekty związane z oddziaływaniem na środowisko wynikają z obowiązujących przepisów o ochronie środowiska i gospodarce wodnej, bez względu na zapisy Programu.. Intencją opracowania ww. zaleceń jest udoskonalenie zapisów ocenianego Programu oraz udoskonalenie systemu zarządzania tym Programem.

7. Z uwagi na fakt, że omawiany Program nie kreuje samodzielnej polityki sektorowej, lecz jest raczej swoistym narzędziem już przyjętej polityki (określonej w innych dokumentach strategicznych), stwierdzono, iż nie ma potrzeby tworzenia dodatkowego rozbudowanego systemu monitorowania środowiskowych aspektów związanych z wdrażaniem analizowanego Programu. System monitorowania środowiskowych aspektów związanych z wdrażaniem analizowanego Programu jest wsparty przez system monitorowania osiągniętych produktów i rezultatów stworzony na potrzeby wdrażania Programów w ramach MF EOG.. Warto podkreślić zasadność opracowania raportu ewaluacyjnego podsumowującego wdrożony Program, który wykaże najważniejsze

osiągnięte efekty rzeczowe, finansowe, energetyczne i ekologiczne. Ponadto, wsparciem działań z zakresu monitorowania środowiskowych aspektów wdrażania Programu jest pozyskiwanie od beneficjentów informacji na temat zakładanych i osiągniętych efektów ekologicznych i energetycznych.

8. Mając na uwadze powyższe, rekomenduje się dalsze wdrażanie analizowanego Programu oraz jego ciągle doskonalenie, a także kontynuację działań wynikających z Programu w kolejnych perspektywach finansowych i organizacyjnych.

5. Opinie organów zaangażowanych w SOOŚ

---

1. Opinia Głównego Inspektora Sanitarnego (pismo z dnia 02.12.2020 r., znak: HŚ.EX.530.14.2020.MZ); organ nie wniósł żadnych uwag do przedłożonego dokumentu;
2. Opinia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo z dnia 04.12.2020 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.12.2020.BW/KS).

Organ wskazał na zasadność rozważenia poszerzenia prognozy w zakresie kwestii uzupełnienia braków i niespójności dotyczących:

- wpływu planowanego do realizacji Programu na wody podziemne i krajobraz,
- możliwości wystąpienia negatywnego oddziaływania na środowisko modernizacji małych elektrowni wodnych oraz termomodernizacji budynków,
- uszczegółowienia możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000,
- uzupełnienia opisów dotyczących oddziaływania Programu na ochronę siedlisk gatunków ptaków i nietoperzy,
- uzupełnienia informacji na temat kryteriów kwalifikowania terenów pod instalację do wytwarzania pelletów z biomasy mając na uwadze w szczególności rozmieszczenie obszarów prawnie chronionych, w tym obszarów Natura 2000,
- uszczegółowienia opisów oddziaływania na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć polegających na „zwiększeniu wydajności wytwarzania energii w istniejących małych elektrowniach wodnych (do 2 MW)”.

W opinii podkreślono, że nie wszystkie analizy zostały przeprowadzone w podziale na etap realizacji (budowy) oraz eksploatacji, wniesiono o możliwość rozszerzenia rozdziału 6.4 (tabeli 8) o możliwość wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, zwłaszcza na obszary Natura 2000.

Ponadto podkreślono, że projekty z zakresu wykorzystania energii geotermalnej-geotermii głębokiej niezależnie od podmiotów je realizujących powinny zostać zbadane i poddane ocenie.

Zwrócono też uwagę, że przedstawiono działania minimalizujące/zapobiegające/kompensujące w odniesieniu do działań z zakresu termomodernizacji budynków, natomiast nie zarekomendowano innych tego typu działań w odniesieniu do projektów inwestycyjnych takich jak np. budowa i modernizacja małych elektrowni wodnych

- zawnioskowano o możliwość uszczegółowienia zapisów dotyczących monitoringu i częstotliwości jego prowadzenia w stosunku do zapisów realizacji Programu.

6. Zgłoszone uwagi i wnioski

W ramach konsultacji społecznych nie wpłynęły żadne uwagi i wnioski.

7. Ustalenia transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko

---

Realizacja ocenianego dokumentu nie wywoła oddziaływań środowiskowych o charakterze transgranicznym, w związku z czym nie przeprowadzono transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

8. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień Programu.

Program będzie stale monitorowany, nastąpi rejestracja i raportowanie postępów w realizacji założonych rezultatów programu. Wdrożone zostaną ustalenia z Beneficjentami Programu odnośnie monitorowania i raportowania, w takim układzie, aby umożliwić Operatorowi Programu i Krajowemu Punktowi Kontaktowemu (KPK) wypełnienie zobowiązań wobec Państw Darczyńców.

W końcowej fazie realizacji powstanie raport końcowy z realizacji Programu zawierający:

- przegląd wyników oraz ich wykorzystania i rozpowszechniania,
- wniosków dotyczących projektu,
- wniosków obejmujących skutki społeczne projektu.

Monitorowanie Programu polega na systematycznej obserwacji, zbieraniu i analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanego Programu, w aspekcie finansowym i rzeczowym. Ma na celu zapewnienie prawidłowej realizacji Programu oraz zgodności z wcześniej przyjętymi założeniami i celami. Do podstawowych instrumentów stałego monitorowania Programu należy system raportowania określony w Regulacjach w sprawie wdrażania MF EOG na lata 2014-2021 oraz kontrole poszczególnych projektów, dokonywane przez OP.

W ramach systemu raportowania funkcjonuje m.in. Finansowy Raport Okresowy (FRO). Zawiera on m.in. zestawienia poniesionych wydatków, zawartych zamówień, wypłaconych beneficjentom kwot oraz informacje na temat postępów w osiąganiu produktów i rezultatów, a także o kamieniach milowych. Obowiązują dwa okresy sprawozdawcze w każdym roku kalendarzowym.

Na podstawie danych zawartych w FRO Komitet Mechanizmu Finansowego (KMF) ocenia stan wdrażania Programu. W przypadku pozytywnej oceny wypłacana jest płatność okresowa.

Raport Roczny dotyczy postępów w realizacji Programu i osiągniętych rezultatów w roku kalendarzowym. Składany jest do KMF do 15 lutego roku następującego po roku sprawozdawczym. Ma na celu przede wszystkim dostarczenie kluczowych informacji na temat wdrażania Programu, w tym osiągniętych produktów i rezultatów oraz ich powiązania z celem Programu, ogólnymi celami MF EOG oraz zidentyfikowanie problemów mających wpływ na wdrażanie Programu i działań podjętych w celu ich przewyciężenia, ocenę ryzyka i planowanie działania zmierzające do jego ograniczenia.

Raport Strategiczny w zakresie wdrażania Programu jest sporządzany corocznie i wykorzystywany jako narzędzie sprawozdawcze pomiędzy darczyńcami a państwami-beneficjentami. Zawiera m.in. ocenę wyników na poziomie krajowym i sektorowym oraz raport z postępów Programu w osiąganiu celów. Końcowy Raport Strategiczny przedkładany jest w ciągu sześciu miesięcy od daty przedłożenia ostatniego raportu końcowego dla Programu, ale nie później niż 31 sierpnia 2025 r.

Nie później niż cztery miesiące od końcowej daty kwalifikowalności kosztów zarządzania programem OP składa Raport końcowy dla Programu wraz z załącznikiem finansowym Final Balance. Zawiera on m.in. ocenę wkładu Programu w osiąganie ogólnych celów MF EOG, celu i rezultatów Programu, ogólną ocenę wdrażania Programu, w tym porównanie z planami określonymi w Programie oraz zdobyte doświadczenia, przegląd nieprawidłowości i działań podjętych w celu ich usunięcia, szczegółowe informacje dotyczące realizacji lub korekty planów finansowych i informacje finansowe.

Monitoring projektów prowadzony jest poprzez weryfikację wniosków o płatność beneficjentów a także w formie kontroli projektów. Wniosek o płatność w części dotyczącej przebiegu realizacji projektu spełnia funkcję sprawozdania na poziomie beneficjenta. Składany jest nie rzadziej niż co trzy miesiące. Podczas weryfikacji wniosku oceniany jest postęp finansowy w korelacji z aktualnymi załącznikami do umowy ws. projektu. Pozytywna weryfikacja części dotyczącej przebiegu realizacji projektu umożliwia przekazanie środków beneficjentowi lub rozliczenie wydatków przez beneficjentów, którzy otrzymali środki zaliczkowo.

Monitorowaniu służą także kontrole projektu (na miejscu realizacji oraz w zakresie zamówień) oraz bieżąca wymiana informacji z beneficjentami. Szczególne znaczenie dla z punktu widzenia niniejszego dokumentu ma monitoring projektów w miejscu realizacji (przewidziano kontrole w okresie realizacji projektów, kontrole na zakończenie realizacji projektów oraz kontrole w okresie trwałości projektów). Opracowywany jest roczny plan kontroli, stosując metodykę zawierającą wybrane elementy ryzyka. Co do zasady próba projektów poddanych kontroli nie będzie w każdym roku niższa niż 10% ogólnej liczby projektów, w których nie została zakończona realizacja projektu w ramach Programu.

Oceniany dokument nie kreuje nowej polityki państwowej i regionalnej, stanowi on raczej strategiczne narzędzie w celu realizacji tych polityk. Program przyczynia się natomiast do realizacji strategicznych celów w zakresie ochrony środowiska, które są określone w dokumentach kierunkowych. Program będzie wdrażany równocześnie z tymi dokumentami oraz wraz z innymi inicjatywami z zakresu oszczędzania energii oraz promowania odnawialnych jej źródeł, ich wzajemne ustalenia będą z sobą kompatybilne i ich oddziaływanie

będzie łącznie wywierało pozytywny efekt środowiskowy. W dokumentach kreujących polityki sektorowe określony jest system monitorowania skuteczności wdrażanej polityki.

W tym kontekście należy podkreślić, że z obowiązujących przepisów wynikają obowiązki w zakresie sprawozdawczości na temat emisji zanieczyszczeń do atmosfery (dane przetwarzane przez urzędy marszałkowskie, Inspekcję Ochrony Środowiska oraz Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami) oraz na temat zużycia energii (dane przetwarzane przez Główny Urząd Statystyczny). Informacje te są wykorzystywane w krajowym systemie zarządzania ochroną środowiska. Są również wykazywane w raportach Inspekcji Ochrony Środowiska pokazujących zarówno stan środowiska, jak i antropogeniczne presje na środowisko.

Przedstawione powyżej uwarunkowania w zakresie monitorowania oddziaływania na środowisko są wystarczające pod kątem środowiskowym.

Natomiast z perspektywy zarządzania analizowanym Programem istotne jest to, że na bieżąco prowadzony jest monitoring poszczególnych projektów inwestycyjnych oraz kontrola sprawności realizacji całego Programu. W system monitorowania realizacji Programu wpisują się również działania wszystkich beneficjentów dokumentujące zamierzony i osiągnięty efekt ekologiczny i energetyczny projektów inwestycyjnych (wyniki tych analiz są zweryfikowane pod kątem poprawności). Zwieńczeniem całego Programu będzie raport pokazujący najważniejsze osiągnięte efekty rzeczowe, finansowe, energetyczne i ekologiczne.

9. Podsumowanie

Przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko pozwoliła na sformułowania rekomendacji w zakresie udoskonalenia sposobu wdrażania Programu w przyszłych okresach programowania. Rekomenduje się dalsze wdrażanie analizowanego Programu oraz jego ciągłe doskonalenie, a także kontynuację działań wynikających z Programu w kolejnych perspektywach finansowych i organizacyjnych.

10. Załączniki

Załącznik nr 1 - Zestawienie tabelaryczne odniesienia się do uwag organów biorących udział w opiniowaniu prognozy w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu finansowany z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021”

Zielone Oko – Ada Okraśńska

ul. Armii Krajowej 25/7
58-100 Świdnica
@: biuro@zieloneoko.pl

Kancelaria Radców Prawnych
Otawski Dziura Jędrzejewski Troszyński Spółka
Partnerska
al. Niepodległości 221 lok 2
02-087 Warszawa
@: kancelaria@kancelariaadj.pl

Załącznik Nr 1 - Zestawienie tabelaryczne odniesienia się do uwag organów biorących udział w opiniowaniu prognozy w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu finansowany z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021”

Lp.	Stanowisko GDOŚ	Stanowisko Wykonawcy
-	Sporządzona dla projektu Programu prognoza oos, zasadniczo odnosi się do wszystkich elementów wymienionych w art. 51 i 52 ustawy oos oraz w uzgodnieniu GDOŚ z dnia 30 kwietnia 2020 r., dotyczącym zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oos. Mimo to w dokumencie znajdują się braki i niespójności. W odniesieniu do zaprezentowanych w prognozie oos informacji, zwracamy uwagę na następujące zagadnienia:	Przeformulowano wskazane treści oraz dokonano weryfikacji i modyfikacji całej prognozy zgodnie z poniższym zestawieniem.
1	zauważalna jest wyraźna dysproporcja pomiędzy długością opisu aktualnego stanu środowiska (42 strony) a zasadniczą treścią prognozy oos, czyli oceną możliwości wystąpienia poszczególnych rodzajów oddziaływań na środowisko przyrodnicze, której poświęcono 23 strony. Wynika to z poruszenia w prognozie oos nieistotnych z punktu realizacji celu Programu kwestii, takich jak np. materialne warunki życia (str. 61), podczas gdy analizy środowiskowe zostały przeprowadzone w sposób pobieżny. W uzgodnieniu zakresu prognozy oos z dnia 30 kwietnia 2020 r. wskazano „Tam gdzie to możliwe zalecane jest więc dokonanie bardziej szczegółowych analiz w zakresie kwestii wpływu na środowisko oraz możliwych do zastosowania środków zaradczych”. Żeby wypełnić ten warunek, niektóre zagadnienia przedstawione w prognozie oos powinny zostać uszczegółowione, zgodnie z zaleceniami przedstawionymi w dalszej części niniejszej opinii. Należy przy tym zwrócić uwagę, że działania przewidziane w projekcie Programu mają wpłynąć na złagodzenie zmian klimatycznych i zmniejszenie wrażliwości na zmiany klimatu, jednak planowane typy inwestycji mogą również	Wspomniana "dysproporcja" wynika ze specyfiki analizowanego przypadku: oceniany Program nie zawiera takich ustaleń, które mogłyby być przedmiotem szerokich i skomplikowanych analiz (przyjmując racjonalny tryb wnioskowania). Dlatego zastosowano syntetyczne podejście do opisowego przedstawienia wyników analiz w celu możliwości uwypuklenia najważniejszych zagadnień. Niemniej, przychyłając się do stanowiska GDOŚ, autorzy zredukowali objętość opisu dot. materialnych warunków życia i rozszerzyli opis oddziaływań zgodnie z dalszymi uwagami.

	<p>jednocześnie powodować oddziaływania niekorzystne dla środowiska. Pomimo dużego stopnia ogólności przedstawionych w Programie działań, istnieje możliwość identyfikacji i opisu najważniejszych oddziaływań, które mogą wystąpić podczas ich realizacji, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych</p>	
<p>2</p>	<p>• w Rozdziale 6.4. przedstawiono rezultaty analiz, które nie są spójne pod względem metodycznym i nie są kompletne. Znajdują się w nich także niespójności. Część analiz została przedstawiona w podziale na cztery wskazane w Programie rezultaty, np. dla wód powierzchniowych czy dla klimatu i powietrza. W przypadku innych komponentów środowiska, np. dla wód podziemnych czy krajobrazu, podział ten nie został zastosowany. Podobnie, nie wszystkie analizy zostały przeprowadzone w podziale na etap realizacji (budowy) oraz eksploatacji. Analiza oddziaływań w tym rozdziale ograniczona jest głównie do wskazania oddziaływań pozytywnych i negatywnych, natomiast pozostałe rodzaje oddziaływań zostały pominięte i wyszczególnione dopiero w Tabeli 8 stanowiącej podsumowanie analiz. Możliwość wystąpienia negatywnego oddziaływania na środowisko została zdiagnozowana w m.in. w wyniku modernizacji małych elektrowni wodnych oraz termomodernizacji budynków (Tabela 8). Najprawdopodobniej nie przeanalizowano jednak możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, co powinno stanowić najistotniejszą część analiz w prognozie oś, ponieważ Rozdziale 6.4. nie pojawiają się żadne wnioski w tym zakresie. Dopiero na str. 99 w streszczeniu niespecjalistycznym znajduje się stwierdzenie, że „Nie stwierdzono ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko”. Wniosek ten nie został jednak poparty żadnymi informacjami w dedykowanym analizom rozdziale. Prognoza oś powinna określać, czy realizacja Programu będzie miała wpływ na stan i funkcjonowanie obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55), a w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów. Jeżeli nie zdiagnozowano lub nie wykluczono</p>	<p>Ocena Programu została przeprowadzona metodą ekspercką, która dopuszczała zróżnicowane podejście do sposobu przedstawienia zagadnień odrębnie dla poszczególnych komponentów środowiska. W niektórych przypadkach uznano, iż zasadne jest przedstawienie zagadnień w odniesieniu do poszczególnych rezultatów w Programu, natomiast w niektórych przypadkach wprowadzenie takiego podziału nie miało racjonalnego uzasadnienia. Jednak, przychylając się do stanowiska GDOŚ, zweryfikowano i przeformułowano ustalenia Prognozy. Rozszerzono opisy dot. wpływu na obszary Natura 2000, przeformułowano treść tabeli nr 8 (podsumowanie oddziaływań), szerzej przedstawiono opisy dot. MEW i geotermii.</p>

	<p>możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000 należy wyraźnie zamieścić taką informację w treści prognozy ooś. Informacja taka powinna ponadto być poparta merytoryczną, przekonującą argumentacją. Należy również podkreślić, że w przypadku identyfikacji znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000 lub braku możliwości jego wykluczenia, zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy ooś, projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy o ochronie przyrody;</p>	
3	<ul style="list-style-type: none"> • zapisy w Tabeli 8 podsumowującej oddziaływania na środowisko należy uspoźnić z opisem oddziaływań w Rozdziale 6.4., ponadto należy w niej wskazać czy w związku z realizacją projektowanego dokumentu istnieje możliwość wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, zwłaszcza na obszary Natura 2000; 	<p>Zweryfikowano i przeformułowano treść Prognozy we wskazanym zakresie (gł. w rozdziale 6.4 i tabeli nr 8 oraz w podsumowaniu i streszczeniu).</p>
4	<ul style="list-style-type: none"> • w kontekście przeprowadzonych analiz i wniosków przedstawionych w Rozdziale 6.4. oraz Tabeli 8, w całej prognozie ooś pojawiają się niespójne lub wzajemnie wykluczające informacje dotyczące możliwości wystąpienia oddziaływań negatywnych w wyniku realizacji założeń Programu. W Rozdziale 6.4. oraz Tabeli 8 takie negatywne oddziaływania zidentyfikowano, jednocześnie w treści prognozy ooś często pojawiają się stwierdzenia przeciwne, wykluczające możliwość ich wystąpienia (np. str. 92, 93, 96, 100). Należy zatem te zapisy zweryfikować i ujednolicić, ponieważ w obecnej formie z prognozy ooś nie wynika jasno jakie oddziaływania na środowisko mogą wystąpić w związku z realizacją Programu. Ponadto w prognozie ooś pojawiają się stwierdzenia niezrozumiałe, np. na str. 24: „Potencjalnie istnieje teoretyczne ryzyko związane z tym, że poszczególne projekty inwestycyjne z zakresu termomodernizacji budynków mogą nie w pełni uwzględniać wymagania ochrony siedlisk gatunków ptaków i nietoperzy” oraz, na tej samej stronie: „(...) przewiduje się brak znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko (nie licząc ewentualnych krótkotrwałych oddziaływań na etapie prowadzenia prac budowlanych)” lub na str. 91 „Jak wskazano 	<p>Zweryfikowano i przeformułowano treść Prognozy we wskazanym zakresie (gł. w rozdziale 6.4 i tabeli nr 8 oraz w podsumowaniu i streszczeniu).</p>

	we wcześniejszej części niniejszej prognozy, na etapie realizacji inwestycji możliwe jest powodowanie pewnych lokalnych krótkotrwałych oddziaływań środowiskowych”;	
5	<ul style="list-style-type: none"> • odnośnie projektu polegającego na budowie instalacji do wytwarzania pelletów z biomasy pochodzenia rolniczego i leśnego w prognozie oos podano, że „Realizacja takich projektów będzie się wiązała z zajęciem nowych powierzchni terenu (o ile będzie to miało miejsce na terenach dotychczas niezagospodarowanych)” (str. 75). Dokumentację należy uzupełnić o informacje na temat kryteriów kwalifikowania terenów pod takie przedsięwzięcia, mając na uwadze w szczególności rozmieszczenie obszarów prawnie chronionych, w tym obszarów Natura 2000 	W prognozie wyjaśniono, że Program nie ustala "kryteriów kwalifikowania terenów" pod przedsięwzięcia. Nie jest możliwe (i nie jest uzasadnione merytorycznie) określenie kryteriów kwalifikowania terenów pod realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych i przemysłowych realizowanych w ramach Programu. Wdrażanie ocenianego dokumentu wpisuje się w istniejący (obowiązujący) system planowania przestrzennego, ochrony środowiska i reglamentowania zasad korzystania ze środowiska.
6	<ul style="list-style-type: none"> • odnośnie projektów z zakresu usuwania inwazyjnych gatunków obcych, identyfikacji źródeł i dróg rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków oraz wprowadzania rozwiązań ograniczających zajmowanie przez te gatunki nowych terenów oraz siedlisk nie określono, czy powyższe działania będą dotyczyć gatunków zarówno flory jak i fauny, czy jedynie jednej z tych grup organizmów oraz jakie tereny będą mogły zostać objęte tego typu pracami. Zagadnienie inwazji biologicznych jest niezwykle istotne w kontekście ochrony różnorodności biologicznej. W celu przeciwdziałania temu procesowi należy wprowadzać innowacyjne zarządzanie zasobami przyrodniczymi, uwzględniające niszczenie źródeł inwazji oraz ograniczanie wnikania nowych taksonów, przy jednoczesnym właściwym zarządzaniu i ochronie cennych ekosystemów znajdujących się, np. w obrębie obszarów chronionych, w tym parków narodowych i obszarów Natura 2000. Przedstawione w prognozie oos informacje nie precyzują metod, które będą mogły być stosowane w celu realizacji przewidywanych działań. Gatunki inwazyjne mogą być usuwane mechanicznie poprzez wykaszanie, ścinanie, wykopywanie bulw, wrywanie całych roślin przed okresem 	Wprowadzono stosowne przeformułowania w tekście prognozy, jednak bez odniesienia do konkretnych metod usuwania gatunków inwazyjnych (co jest powodowane koniecznością zapewnienia warunków dla wskazywanego przez GDOŚ "wprowadzania innowacyjnego zarządzania zasobami przyrodniczymi").

owocowania itp. Jednakże, w przypadku niektórych gatunków, np. barszczy kaukaskich (Sosnowskiego i Mantegazziego), samo wykaszanie jest jedynie doraźnym sposobem ograniczania ekspansji tych roślin, a metodą najskuteczniejszą i najpowszechniej stosowaną do walki z toksycznymi barszczami jest prowadzone łącznie wykaszanie i chemiczne opryskiwanie (na podstawie Wytycznych do zwalczania barszczu Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* i barszczu Mantegazziego *Heracleum mantegazzianum* na terenie Polski, Warszawa 2014). Podkreślenia wymaga, że stosowanie oprysków chemicznych może powodować powstawanie tzw. pustyń herbicydowych, na których wyeliminowana zostaje cała występująca roślinność, a gleba zmienia swój charakter na wiele lat. Wyniki badań naukowych wskazują na straty w środowisku nieproporcjonalne do osiąganego efektu – Zwalczanie pojedynczego gatunku, w tym przypadku barszczu Sosnowskiego, spowodowało zanik 103 innych gatunków roślin naczyniowych właściwych badanemu obszarowi gdzie były rozmieszczone powierzchnie kontrolne. Straty są więc ogromne. Co więcej, tylko na jednej powierzchni zanotowano eliminację zwalczanego barszczu Sosnowskiego (Bujalska, Szewczyk 2016). W związku z powyższym, prognoza oś powinna zostać uzupełniona o zbadanie oddziaływania wskazanych metod zwalczania gatunków inwazyjnych na środowisko przyrodnicze

7	<ul style="list-style-type: none"> • należy rozszerzyć i uszczegółowić opisy oddziaływania na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć polegających na „zwiększeniu wydajności wytwarzania energii w istniejących małych elektrowniach wodnych (do 2 MW)”. Zwiększenie wydajności ma być zrealizowane poprzez modernizację urządzeń i instalacji służących do produkcji energii. Nie sprecyzowano jednak możliwych sposobów ich modernizacji, co wymaga uzupełnienia. W prognozie oos wskazano, że „Negatywne oddziaływania mogą wynikać jedynie z działań inwestycyjnych na etapie ich realizacji, kiedy to istnieje ryzyko zanieczyszczenia wód w wyniku wystąpienia sytuacji nieplanowanej” (str. 75). Tymczasem oddziaływania tego typu inwestycji mogą być związane, np. z generowaniem hałasu i emisją zanieczyszczeń w trakcie prowadzonej modernizacji, czy wpływem na elementy hydromorfologiczne i biologiczne rzeki (w tym migrację ichtiofauny) zmodernizowanej elektrowni. Mogą one ulec zaburzeniu w wyniku zmiany dynamiki przepływu wody, czy podniesienia poziomu już istniejącego piętrzenia; 	<p>Rozszerzono i uszczegółowiono opisy oddziaływania na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć polegających na „zwiększeniu wydajności wytwarzania energii w istniejących małych elektrowniach wodnych (do 2 MW)”. Nie przedstawiono jednak możliwych sposobów modernizacji, gdyż wskazywanie konkretnych rozwiązań projektowych nie jest rolą prognozy oddziaływania na środowisko. Wg. założeń programu dofinansowanie będą następujące działania modernizacyjne: modernizacja urządzeń i instalacji służących do produkcji energii; poprawa bezpieczeństwa produkcji energii; adaptacja małych elektrowni wodnych do obowiązujących standardów oraz wymogów; przebudowa instalacji w celu jej dostosowania do wymagań niezbędnych do umożliwienia sprzedaży energii do końcowego odbiorcy (bezpośrednio lub ew. w spółdzielniach energetycznych);</p>
---	---	---

<p>8</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odnośnie projektów z zakresu wykorzystania energii geotermalnej – geotermii głębszej w prognozie oos zawarto informację, że „Dobór grup beneficjentów pozwala na uznanie, że przewidywane jest wsparcie projektów ściśle kontrolowanych pod względem wpływu na wody podziemne” (str. 78). Podkreślenia wymaga, że tego typu inwestycje będą potencjalnie oddziaływały na środowisko, niezależnie od podmiotów je realizujących, co powinno zostać zbadane i poddane ocenie w prognozie oos. 	<p>W prognozie szerzej przedstawiono oddziaływania związane z geotermią i adekwatnie do tego zaproponowano działania minimalizujące. W odniesieniu do zależności oddziaływania od grupy podmiotów - wyjaśnienia wymaga fakt, że duże przedsięwzięcia geotermalne podlegają rygorom zatwierdzania projektu robót geologicznych, wykonywania (i zatwierdzania) dokumentacji hydrogeologicznych i uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, co sprzyja zachowaniu wysokiego poziomu ochrony środowiska. Natomiast zupełnie inaczej wygląda sytuacja tzw. 'płytkiej geotermii', czyli projektów realizowanych dla potrzeb energetyki indywidualnej (tzn. realizowanej dla potrzeb np. domów jednorodzinnych), gdzie przepisy nie przewidują ww. wymogów, w związku z czym istnieje ryzyko niezachowania odpowiedniego poziomu ochrony środowiska.</p>
-----------------	---	---

<p>9</p>	<p>• zgodnie z treścią art. 51 ust. 2 pkt 3 ustawy ooś, prognoza ooś powinna w sposób uzasadniony i racjonalny przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu. W przypadku konieczności zastosowania kompensacji przyrodniczej, musi ona dotyczyć tych działań, które wiążą się z naprawą negatywnego oddziaływania na środowisko, zwłaszcza na cele i przedmioty ochrony obszaru sieci Natura 2000 oraz integralność tych obszarów. Stąd ważnym jest, aby wskazane zostało, których przedmiotów ochrony znaczące negatywne oddziaływanie może dotyczyć i żeby zostały zaproponowane odpowiednie działania kompensujące. Tymczasem, w Rozdziale 7 rozwiązań takich nie wskazano, za to przedstawiono trzy „rekomendowane propozycje udoskonalenia wdrażania ocenianego Programu”. W punkcie 1 należy wskazać o jakie konkretnie przepisy środowiskowe chodzi oraz je przytoczyć. W punkcie 2, dotyczącym audytu przyrodniczego, powołano się na „Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami”. Prognoza ooś powinna wskazywać rekomendowane działania w zakresie minimalizowania i ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko, nie zaś odsyłać czytelnika do innych publikacji w tym zakresie. W punkcie tym nie wspomniano również o możliwości zawieszenia budek lęgowych, podczas gdy informacja taka pojawiła się w Rozdziale 6.4.7. W punkcie 3 zarekomendowano „Szersze wykazywanie efektów ekologicznych projektów inwestycyjnych”, co w żaden sposób nie wpłynie na ograniczanie negatywnych oddziaływań, może jedynie stanowić materiał na potrzeby monitoringu skutków wdrażania postanowień Programu. Podsumowując, w prognozie ooś wskazano zaledwie kilka środków minimalizujących/zapobiegających/kompensujących w odniesieniu do działań z zakresu termomodernizacji budynków. Nie zarekomendowano żadnych tego typu działań w odniesieniu do innych projektów inwestycyjnych takich jak np. budowa i modernizacja małych elektrowni wodnych, które również mogą generować negatywne oddziaływania na środowisko</p>	<p>Przeformułowano i znacznie (>100%) rozszerzono treść rozdziału. Usunięto zapis dot. "Przewodnika...". Uznano jednak, że przedstawienie wykazu przepisów o ochronie środowiska w procesie inwestycyjnym (zwłaszcza że liczbę samych aktów prawnych można szacować na poziomie ok. 300) wykracza poza ustawowo określony zakres prognozy i może sugerować czytelnikom, że ustalenia są zawarte wyłącznie w przedstawionych aktach prawnych (co wydaje się być niepożądane choćby z uwagi na częste zmiany prawne). Ponadto uznano, że charakter Programu uniemożliwia wiarygodne i racjonalne wskazanie celów i przedmiotów ochrony obszaru sieci Natura 2000, zwłaszcza, że nie ma merytorycznych podstaw do racjonalnego wnioskowania, iż realizacja Programu doprowadzi do znaczącego negatywnego oddziaływania na jakikolwiek obszar Natura 2000. Program nie zawiera bowiem jakichkolwiek ustaleń, które mogłyby wskazywać na ryzyko wystąpienia tego typu oddziaływania.</p>
----------	---	--

<p>10</p>	<ul style="list-style-type: none"> • w Rozdziale 9, stanowiącym podsumowanie przeprowadzonych analiz, należy zapewnić zgodność ze wszystkimi wnioskami pojawiającymi się w treści dokumentu, zwłaszcza dotyczącymi rodzajów możliwych oddziaływań Programu na środowisko. Poza tym informacje zawarte w tym rozdziale należy zaktualizować w oparciu o uwagi przekazane w niniejszej opinii, zwłaszcza przedstawić poparte merytoryczną argumentacją wnioski w zakresie możliwości wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 	<p>Przeformułowano treść rozdziału 9 stosownie do modyfikacji pozostałych części Prognozy.</p>
<p>11</p>	<ul style="list-style-type: none"> • informacje zawarte w streszczeniu niespecjalistycznym (Rozdział 10) należy zweryfikować po dokonaniu uzupełnień w treści prognozy ooś, doprecyzować, i rozszerzyć, ponieważ jest ono niepełne i niespójne. Przykładowo, na str. 99 stwierdzono, że: „Ewentualne negatywne oddziaływanie może wystąpić jedynie na etapie realizacji przedsięwzięć (hałas, pylenie, zajęcie terenu)”, zaś na str. 100: „Należy powtórzyć, że proponowane ustalenia ocenianego dokumentu nie doprowadzą do wystąpienia negatywnego oddziaływania na środowisko”. Przedstawione wnioski się wykluczają. Ponadto w streszczeniu nie uwzględniono wyników analiz dotyczących oddziaływań transgranicznych i skumulowanych 	<p>Uzupełniono treść streszczenia.</p>
<p>12</p>	<ul style="list-style-type: none"> • w prognozie ooś nie przedstawiono metodyki monitoringu i częstotliwości jego przeprowadzania. Na str. 24 prognozy ooś zadeklarowano, że „Program będzie stale monitorowany, nastąpi rejestracja i raportowanie postępów w realizacji założonych rezultatów programu”, a w końcowej fazie realizacji powstanie „raport końcowy”, ale nie opisano, w jaki sposób będzie się to odbywało. Konieczne jest przedstawienie konkretnych, uargumentowanych zaleceń odnośnie monitoringu, adekwatnego do oddziaływań, jakie mogą wystąpić w związku z realizacją Programu 	<p>Przeformułowano treść ustaleń dot. monitorowania Programu.</p>

<p>13</p>	<p>• na str. 95 pojawia się błędne zdanie „Oceniany Program nie stwarza bezpośrednio ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, bowiem nie wskazuje konkretnych projektów do realizacji, a tym samym – ich lokalizacji, zakresu i charakteru”. Gdyby projekt Programu nie stwarzał ram dla realizacji przedsięwzięć, to nie podlegałyby sooś, zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy ooś. O wyznaczaniu przez dany projekt dokumentu ram dla przedsięwzięć świadczy obecność przedsięwzięć z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, nie zaś lokalizacja, zakres i charakter tych przedsięwzięć. Takim przedsięwzięciem są np. elektrownie wodne (§ 3 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia). W Programie zawarte są pewne informacje, tj. liczba planowanych MEW oraz ich planowana moc zainstalowana. Poza tym, lokalizacja istniejących w Polsce MEW jest również znana. Na str. 86 autorzy prognozy ooś sami wskazali, że „część projektów realizowanych w ramach Programu może mieć status „przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”. Należy zaznaczyć, że obowiązujące przepisy prawa w zakresie sooś nie różnicują stwarzania ram dla realizacji przedsięwzięć „pośrednio” i „bezpośrednio”. Na etapie strategicznym wskazania do realizacji określonych zadań inwestycyjnych często mają charakter ogólny, np. ograniczony wyłącznie do typów zadań</p>	<p>Przeformułowano treść dot. wyznaczania ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Odnośnie do lokalizacji MEW - warto podkreślić, że w skali kraju nie ma kompletnego źródła danych o presjach hydromorfologicznych typu MEW czy obiekty piętrzące wodę. Takie prace dopiero są wykonywane w ramach trwającej aktualizacji planów gospodarowania wodami.</p>
<p>14</p>	<p>• na str. 77 prognozy ooś napisano „(...) działania, które będą mogły być realizowane w ramach Programu nie obejmują budowy nowych elektrowni wodnych”. Tymczasem w Programie w ramach Rezultatu 4.1. podano wskaźnik „zainstalowana moc (nowych lub odnowionych instalacji) do produkcji energii elektrycznej z wody (MW)” i podano wartość docelową 1,2 MW. Należy jednoznacznie wyjaśnić czy w ramach Programu dopuszczalna jest budowa nowych małych elektrowni wodnych czy tylko ich modernizacja oraz odpowiednio uwzględnić to zagadnienie w ocenie w prognozie ooś;</p>	<p>Aktualny jest zapis, że „(...) działania, które będą mogły być realizowane w ramach Programu nie obejmują budowy nowych elektrowni wodnych”. Przeformułowano treść prognozy w taki sposób, by powyższe nie sprawiało żadnych wątpliwości.</p>

<p>15</p>	<ul style="list-style-type: none"> oprócz uzupełnień i korekt części ocennej, wskazana jest weryfikacja całej prognozy ooś pod kątem poprawności oraz możliwości doprecyzowania zawartych w niej informacji, także metodycznych, które niekiedy są podawane w sposób nieprecyzyjny, co może być mylące dla odbiorcy. Przykładowo, na str. 7 i 8 prognozy ooś, należy wskazać, że jednym z celów sooś, oprócz analizy rozwiązań alternatywnych oraz sformułowania propozycji działań, mających na celu zapobieganie lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, jest również przedstawienie, tam, gdzie to konieczne, rozwiązań mających na celu kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. Także na str. 7 należy doprecyzować przytoczony art. 46 ustawy ooś poprzez dodanie, że wybrane projekty dokumentów podlegają sooś pod warunkiem, że wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Na str. 8 stwierdzono błędnie, że „Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko Programu została dostosowana do skali i szczegółowości dokumentu będącego podstawą oceny (...)”. Nie należy mylić pojęcia sooś i prognozy ooś. Sooś to postępowanie, w ramach którego opracowywany jest dokument, czyli prognoza ooś. Wyjaśnienia wymaga także użyte w prognozie ooś pojęcie „zwiększenia świadomości ekosystemów”, jako jednego z elementów ich ochrony (str. 13); 	<p>Przeformułowano wskazane treści oraz dokonano weryfikacji i modyfikacji całej prognozy.</p>
<p>16</p>	<ul style="list-style-type: none"> jeżeli dla objętych zakresem projektowanego Programu przedsięwzięć zostały wydane decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, a tak można wnioskować z zapisu na str. 86 prognozy ooś „Według pozyskanych informacji, w żadnym przypadku dot. inwestycji powiązanych z Programem nie doszło do odmowy wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach”, to należy przytoczyć najważniejsze ustalenia zawarte w tych decyzjach i, jeżeli to zasadne, wykorzystać je w analizach, w tym w analizie oddziaływań skumulowanych 	<p>W prognozie odniesiono się do przedmiotowego zagadnienia. Wskazano najważniejsze ustalenia decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (tzn. główne konkluzje wynikające z postępowań administracyjnych).</p>